

N:o 14.

Ank. till Riksd. kansli den 7 mars 1908, kl. 11 f. m.

Andra Kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande n:o 3, i anledning af väckta motioner om skrivelser till Kungl. Maj:t angående penningbidrag till värnpliktige, som vårdas för under tjänstgöring ådragen skada eller sjukdom.

I en till Andra Kammararen afgifven motion, n:o 57, hemställer herr *C. F. Vahlquist*,

»att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes vidtaga sådana ändringar i nu gällande reglemente för arméns aflöning under fred, att värnpliktige, som vårdas för under tjänstgöring ådragen skada eller sjukdom, få komma i åtnjutande af det penningbidrag, de enligt värnpliktslagens § 35 tillförsäkrats».

Till stöd för denna hemställan har motionären anfört följande:

»Värnpliktslagen tillförsäkrar de värnpliktige under tjänstgöring en del förmåner, hvilka finnas angifna i samma lags 35 § mom. 2, som lyder: 'under tjänstgöring erhåller till beväringen hörande värnpliktig underhåll, sjukvård, beklädnad, utredningspersedlar och annan erforderlig

utrustning samt dessutom penningbidrag och, där den värnpliktige tillhör antingen sådant truppslag vid hären, hvars tjänstgöring jämlikt § 27 öfverstiger sammanlagdt tvåhundrafyrtio dagar, eller flottan, särskildt tillskott i penningar för den utbildningstid, som öferskjuter tvåhundrafyrtio dagar, allt likaledes enligt särskilda bestämmelser'.

I Kungl. Maj:ts nådiga reglemente för arméns aflöning under freden 11 oktober 1907 § 57 heter det: 'penningbidrag och penningtillskott bibehållas eller förloras af värnpliktig i de fall, som uti § 25 angående dagaflöning åt fast anställdt manskap omförmäles', och i § 25 mom. 2 samma reglemente: 'Den, som undergår arrest med förbud att göra tjänst eller annat frihetsstraff eller hålles häktad för brott, håller sig undan, är rymd eller å sjukhus eller sjukrum åtnjuter portion och sjukvård, får icke under tiden uppbära dagaflöning'.

Det synes mig anmärkningsvärdt den motsägelse, som finnes mellan bestämmelserna i värnpliktslagen och nyssnämnda aflöningsreglemente.

Enligt värnpliktslagen tillförsäkras den värnpliktige sålunda under tjänstgöring utom annat sjukvård och *dessutom* penningbidrag, men enligt aflöningsreglementet *förlorar* han, om han å sjukhus eller i sjukrum åtnjuter portion och sjukvård, detta penningbidrag. Den värnpliktige får sålunda på sätt och vis betala den fria sjukvård värnpliktslagen tillförsäkrar honom. Och någon tröst för den sjuke värnpliktige kan det väl knappast vara, att han enligt ofvanciterade § 25 i aflöningsreglementet likställes med en del dåliga element bland de värnpliktige, hvilka med rätta gå förlustiga penningbidraget!

Det måste kännas så mycket hårdare att på grund af sjukdom under tjänstgöringen behöfva gå miste om utlofvadt penningbidrag, som, med endast ytterst få fall undantagna, sjukdomen ådragits i tjänsten eller på grund af tjänsten.

Ännu en sak, som gör att förlusten af penningbidraget under sjukdom måste kännas mindre rättvis, är, att vid några regementen en hel del sjuka få åtnöja sig med samma kost som den öfriga delen af truppen. Någon dyrare portion kan sålunda ej i dessa fall vara orsaken till förlusten af penningbidraget; och hvad angår behöffig medicin och andra sjukvårdsartiklar, blifva dessa för dem, som endast äro lindrigt sjuka och få vistas i sina logement och uppbära penningbidrag, många gånger lika kostsamma.

För mig synes det alldeles klart, att billig rättvisa kräfver en ändring i påpekade förhållande i nu gällande aflöningsreglemente äfven beträffande

annat manskap, som på grund af gällande bestämmelser tillförsäkrats fri sjukvård under sjukdom eller skada, ådragna i tjänsten.

Att jag i denna min uppfattning ej står ensam, vill jag ådagalägga genom att anföra hvad chefen för kungl. första lifgrenadierregementet i sin rapport öfver 1907 års vapenöfningar vid regementet yttrar i berörda fråga: 'rörande de sjukskrifna värnpliktige tillåter jag mig framhålla en oegentlighet, härrörande från aflöningsreglementets bestämmelse i § 54 (57), där det fastställes, att dagaflöning ej får utgå till sådana värnpliktige, som vårdas å sjukrum eller sjukhus. Med undantag af vissa själfådragna åkommer torde sjukdomarna uppkomma under eller i följd af de värnpliktiges tjänstgöring. Under sådana förhållanden kan det icke vara fog för, att karlen — förutom den kroppsliga skadan — äfven skall lida ekonomisk förlust, ifall han under fullgörande af sin värnpliktstjänst råkar blifva sjuk. Särdeles bjärt framträdde detta, då under en fältskjutning en militärarbetare genom olyckshändelse fick en kula i axeln, därför vårdades öfver en månad på lasarettet och som en följd häraf förlorade sin dagaflöning under samma tid. Då härtill kommer, att värnpliktslagen § 35 mom. 2 tillförsäkrar de värnpliktige under tjänstgöring underhåll, sjukvård samt *dessutom* penningbidrag (= dagaflöning), hvars storlek beror på tjänstetidens längd, så torde det kunna ifrågasättas, huruvida ej aflöningsreglementets här anförda bestämmelse träder lagens bud för nära'.

Att däremot den, som på grund af sjäfförvållad sjukdom, t. ex. smittosam könssjukdom, framför allt då han befinnes behäftad med åkoman redan vid inträdet i tjänstgöring, går förlustig penningbidrag under erhållen vård af sjukdomen genom den militära förvaltningens försorg, torde icke kunna anses obilligt.»

Med åberopande af förestående motivering hemställer herr Vahlquist i en annan motion, n:o 244,

»att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes vidtaga sådana ändringar i nu gällande förordning för värnpliktiges vid flottan aflöning under fredstid, att värnpliktige, som vårdas för under tjänstgöring ådragen skada eller sjukdom, få komma i åtnjutande af det penningbidrag, dem enligt värnpliktslagens § 35 tillförsäkrats.»

Nu gällande värnpliktslag antogs af Riksdagen år 1901.

Beträffande punkt 2 i 35 paragrafen hade Kungl. Maj:t föreslagit en annan lydelse än den af Riksdagen sedermera antagna, som i motionen är anförd. Till stöd för den af Riksdagen vidtagna ändring af ifrågasvarande punkt anfördes, dels att det hittills använda ordet »dagaflöning» såsom oegentligt ansetts böra utbytas mot »penningebidrag» samt dels:

»Då Riksdagen, enligt hvad i det föregående blifvit sagdt, ansett sig böra för sin del besluta olika lång tjänstgöringstid för de värnpliktige, synes det dock Riksdagen, som om rättvisa och billighet skulle kräva, att de värnpliktige, som hafva en längre sammanlagd tjänstgöringstid än 240 dagar, för den tid, som öfverskjuter nyssnämnda antal dagar, komma att erhålla särskild ersättning utöfver dem eljest tillkommande penningebidrag. Med bestämmandet af belopp af detta särskilda tillskott torde dock lämpligen böra anstå. I nu omförmälda syfte har emellertid en något ändrad lydelse af § 35 i värnpliktslagen af Riksdagen ansetts erforderlig.»

Den i motionen anförda lydelsen af 57 § i Kungl. Maj:ts nådiga reglemente för *arméns* aflöning under fred den 11 oktober 1907 återfinnes i n:o 110 af Svensk Författningssamling samma år.

Likaså återfinnes där den i motionen anförda bestämmelsen i 2 punkten af 25 §. Punkt 3 af denna senare paragraf innehåller emellertid följande bestämmelse:

»Den som för enskilda angelägenheter erhållit tjänstledighet under högst 14 dagar i en följd, äfvensom den, hvilken i följd af sjukdom måste efter öfnings eller skolas slut kvarlämnas å öfningsorten, får under tiden bibehålla dagaflöning, i senare fallet äfven om han å sjukhus eller sjukrum åtnjuter portion och sjukvård.»

Den af motionären åberopade förändrade lydelsen af 12 § i kungl. kungörelsen angående aflöning för *flottans* värnpliktige under fredstid m. m. återfinnes i Svensk Författningssamling n:o 33 år 1906 och har följande lydelse: »beväringssman vid flottan, som under den tid, han är inkallad till tjänstgöring, undergår arrest, med förbud att göra tjänst, eller annat frihetsstraff, hålles häktad för brott, håller sig undan, rymmer eller åtnjuter permission under längre tid än 14 dagar i en följd eller är under tjänstgöring afpolletterad till sjukhus eller sjukrum, är icke berättigad att komma i åtnjutande af någon del af det på tiden för frihetsstraffet eller bortovaron från öfningarna belöpande penningbidraget.» Det fram-

går af denna lydelse att, med afseende på ifrågavarande penningebidrag, värnpliktige vid flottan blifvit af Kungl. Maj:t likställda med dem vid armén.

Utskottet anser sålunda, att de båda motionerna böra behandlas gemensamt.

Vid tillämpning af dessa bestämmelser i aflöningsreglementena kan således det förhållandet inträffa, att, om en värnpliktig är sjuk, exempelvis 14 dagar före och 14 dagar efter öfningstidens slut, han icke är berättigad till ifrågavarande penningebidrag för de förstnämnda 14 dagarna, men väl för de senare 14 dagarna.

Enligt hvad utskottet inhämtat, är utspisningen af de sjuka vid ett landsortsregemente på grund af muntlig order af arméfördelningschefen ordnad på följande sätt:

Särskild sjukföda upphandlas icke.

Om så utan olägenhet kan ske, utspisas de sjuka med vanlig manskapsportion, som färdiglagad hämtas från manskapsköken.

Då åter vederbörande läkare så anser lämpligt, lagas maten för de sjuka af en vid sjukhuset anställd matlagerska, som dessutom biträder vid manskapsköket, i regel enligt portionsstaten.

Ingredienserna till denna vid sjukhuset lagade mat skola tagas från regementets proviantmagasin i så stor utsträckning, som ske kan, men får dessutom för sjukhusets räkning upphandling ske af sådana ingredienser, som behövas för att göra de sjukas utspisning dietiskt riktig, men hvilka ej finnas tillgängliga i proviantmagasinet.

Extra omkostnader för de sjukas utspisning torde sålunda icke annat än undantagsvis förekomma.

Såväl i Kungl. Maj:ts proposition som i Riksdagens beslut angående den ifrågavarande paragrafen i värnpliktslagen har framhållits, att dessa penningebidrag till de värnpliktige framkallats af billighetskraf såsom ersättning för den längre tjänstgöringstid, som vid samma tillfälle ålades de värnpliktige.

Redan med hänsyn till dessa billighetskraf synas sålunda 57 § i arméns och 12 § i flottans aflöningsreglemente bort hafva varit på annat sätt afvägda.

Utskottet delar den af motionären uttalade uppfattning angående det principiellt oriktiga däruti, att värnpliktig, som i tjänsten träffats af skada eller sjukdom, i något afseende likställes med brottslingar. Och att en viss motsägelse kan påvisas mellan värnpliktslagen och de ifrågasvarande aflöningsreglementena, torde icke kunna förnekas.

På grund af det anförda får utskottet sålunda hemställa,

att Andra Kammaren för sin del behagade besluta:

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes vidtaga sådana ändringar i nu gällande förordningar för värnpliktiges vid armén och flottan aflöning under fredstid, att värnpliktige, som vårdas för under tjänstgöring ådragen skada eller sjukdom, få komma i åtnjutande af det penningbidrag, dem enligt värnpliktslagens 35 § tillförsäkrats.

Stockholm den 6 mars 1908.

På utskottets vägnar:

ERNST HEDENSTIERNA.